

Vannak-e szófajok? És ha igen, mennyi?

Kenesei István

MTA Nyelvtudományi Intézet

2010.06.17.

Előzmények:

- 1995-től kezdve: -ú/ű, -hat/het „képzőkről”; toldalékmorfémákról: *Nyr, Szépe-Festsch.*
- 2000: szófajokról a *StrMNyt* 3.-ban – névmások, igenevek, osztályozási szempontok;
- 2000/1: segédigeség kritériumairól: 2 cikk
- 2006: szófaji kritériumokról általában: Kiefer (szerk.), *Magyar Nyelv*
- 2010: a szófaj fogalmáról: *IMM 14.*, Bp.

Kiinduló problémák:

- Mi a szófaj?
- Mi a jelentősége a szófajoknak?
  - a morfológiában, a szintaxisban, és általában a nyelvelméletben
- Hogyan határozzuk meg a szófajokat?
  - disztribúciós kritériumok, lexikális definíciók vagy egészen más eszközök segítségével?

Miért érdekesek a szófajok?

- Mert a morfológiai (szóképzési és ragozási) eljárások szófajokra hivatkoznak,
- Mert a szintaxis szófajok alapján állít fel nagyobb egységeket,
- Mert a szabályok is szófajokra vonatkoznak.
- Az alábbiakban a SZÓ fogalmát adottnak vesszük – bár különböző definíciók léteznek (ld. pl. Kenesei 2007):
- szemantikai, fonológiai, morfológiai, grammatikai „szavak”.

Javaslatunk:

- **A szófajt:**
  - a) mint megjelölést megtagadjuk a 'zárt' szóosztályoktól
  - b) mint fogalmat tulajdonságok/jegyek változó halmazaiként határozzuk meg a 'nyitott' szóosztályok esetében
- → következmények a toldalékok osztályozásában
- → a szóosztályokat tágabb összefüggésükben elhelyezve a definíciók cirkularitása eltűnik.

Hány szófaj is van?

- Tessék választani:
- **nyolc** – a klasszikus grammatikákban a Τέχνη Γραμματική-tól kezdve:
- Máig léteznek: főnév, ige, melléknév, határozószó
- valamint: névmás (?), pre/posztpozíció, kötőszó, partikula (!) → ‘mindent bele’
- hazai ízek: igenevek, igekötők, névszók, mondatszók (!) stb.

- Tehát **nyolctól**:
- **Amennyi tetszik**, vö. 1960-as évektől:
- “as many classes are set up as words of different formal behaviour are found” (Robins 1964)
- “a multitude of single member classes” (Crystal 1967)
- “very few words have an identical formal behaviour, even in a given restricted grammatical environment” (ibid.)

Az előzmények 1:

A klasszikus fogalmi definíció – Port-Royal 1660:

30 GRAMMAIRE GENERALE
plus generale distinction des mots, soit que les vns signifient les objets des pensées, & les autres la forme & la maniere de nos pensées, quoy que souuent ils ne la signifient pas seule, mais avec l'objet, comme nous le ferons voir.

Les mots de la premiere sorte sont ceux que l'on a appellez *noms, articles, pronoms, participes, prepositions, & aduerbes*. Ceux de la seconde, sont *les verbes, les conjonctions, & les interjections*. Qui sont tous tirez par vne suite necessaire de la maniere naturelle en laquelle nous exprimons nos pensées, comme nous l'allons monstrier.

CHAPITRE II.

Des noms, & premierement des substantifs & adjectifs.

Les objets de nos pensées, sont ou les choses, comme *la terre, le Soleil, l'eau, le bois*, ce qu'on appelle ordinairement *substance*. Ou la maniere des choses; comme d'estre *rond, d'estre rouge, d'estre dur, d'estre scauant*, &c. ce qu'on appelle *accident*.

Et il y a cette difference entre les choses ou les substances, & la maniere des choses ou les accidens; que les substances subsi-

ET RAISONNÉE. 31

stent par elles-mesmes, au lieu que les accidens ne sont que par les substances.

C'est ce qui a fait la principale difference entre les mots qui signifient les objets des pensées. Car ceux qui signifient les substances, ont esté appellez *noms substantifs*; & ceux qui signifient les accidens, en marquant le sujet auquel ces accidens conuiennent, *noms adjectifs*.

Voila la premiere origine des *noms substantifs & adjectifs*. Mais on n'en est pas demeuré-là: & il se trouue qu'on ne s'est pas tant arresté à la signification, qu'à la maniere de signifier. Car parce que la substance est ce qui subsiste par soy-mesme, on a appellé noms substantifs tous ceux qui subsistent par eux-mesmes dans le discours, sans auoir besoin d'un autre nom, encore mesme qu'ils signifient des accidens. Et au contraire on a appellé adjectifs ceux mesmes qui signifient des substances, lors que par leur maniere de signifier, ils doiuent estre joints à d'autres noms dans le discours.

Or ce qui fait qu'un nom ne peut subsister par soy-mesme, est quand outre sa signification distincte; il y en a encore vne confuse, qu'on peut appeller connotation d'une chose, à laquelle conuient ce qui est

- “Les objets de nos pensées, sont ou les choses, comme *la terre, le Soleil, l’eau, le bois*, ce qu’on appelle ordinairement *substance*. Ou la maniere des choses; comme d’estre *rond, d’estre rouge, d’estre dur*, [...] &c. ce qu’on appelle *accident*. [...] Car ceux qui signifient les substances, ont esté appellez *noms subsantifs*; & ceux qui signifient les accidens, en marquant le sujet auquel ces accidens conuiennent, *noms adjectifs*.”

Claude Lancelot & Antoine Arnauld, *Grammaire générale et raisonnée*.

Előzmények 2: a strukturalisták

- “The noun is a word-class; like all other form-classes, it is to be defined in terms of **grammatical features** [...] When it has been defined, it shows a **class-meaning** which can be roughly stated as follows ‘object of such and such a species’; examples are *boy, stone, water, kindness.*” (Bloomfield 1933, kiemelés tőlem)

Előzmények 2: a strukturalisták

- “[The pattern of interchangeability] defines a form-class which includes *she, he, it, John, Mary, the man at the corner, my friend Bill*, and so on endlessly, but which by no means includes all forms, since we can name many which are excluded: *her, him, them, me, yes, no, ripe, find her, go with us tomorrow.*” (Hockett 1958)
- NB. formaosztály = **szavak és kifejezések.**

Mai nézetek, álláspontok 1:

(részben Wälchli 2008 nyomán)

- *Konstrukcionista*: Croft 2005
- “Rigorous application of the distributional method would lead to a myriad of word classes, indeed, each word would probably belong to its own word class.” (vö. Robins; Crystal)
- Szófajok = nyelvi univerzálék, nem nyelvenként külön-külön meghatározott/ható szóosztályok → *kétséges, ld. később*
- „Whatever identifying criteria we use for parts of speech – meaning, syntactic function, or inflection – the relationship between particular criteria and particular parts of speech is typically many-to-many.” (Anward 2000)

Mai nézetek, álláspontok 2:

- *Funkcionalista*: Dik 1989, Hengeveld 1992
- Osztályozás alapja: állítmányi, illetve referenciális frázis feje, illetve módosítója:
→ **N, V, Adj, Adv**
- *A „határtalan szóosztályok” hipotézise* (Sasse 1993, 2001)
- A szóosztályok képlékenyek, határaik bizonytalanok, egymással átfedésben vannak stb.
- Érvek pl.: a számoai N & V egyforma használata; a magyar birtokos és tárgyas ragozási paradigma azonossága.

Mai nézetek, álláspontok 3:

- *Kognitivista* (Evans & Green 2006):
- Főnevek gyakran (!) utalnak entitásokra, pl. emberekre és absztrakciókra (pl. *háború, béke*)
- (Angol) főnevek tipikusan (!) az -s többesszámú toldalékot veszik fel (*cats, dogs, houses*), de vannak kivételek (**mans, *peaces*),
- (Angol) főnevek tipikusan (!) az -'s birtokos toldalékot veszik fel (*man's best friend*), és disztribúciós elemzésükben követik a determinánsokat (pl. *your*) és a mellékneveket pl. *funny* (*your funny face*),
- Főneveknek két nagy alosztályuk van: köznevek és tulajdonnevek.

Mai nézetek, álláspontok 4:

- *Generatív* (Aarts & Haegeman 2006)
- “Word classes can be viewed as abstractions over sets of words displaying some common property or properties.”
- „define word-classes in terms of their morphosyntactic properties, i.e., by using inflectional and distributional properties”.

Független bizonyítékok a szóosztályokra pszicho- and neurolingvisztikából 1:

- a) Lapszusok: szófajok állandóak, vö.
Fromkin (1971) és őt követve:
a laboratory in our own computer ←
a computer in our own laboratory
what are you incinerating? ← *insinuating*
the police liquidized him ← *liquidated*
- b) Broca afázia: szóosztályok
megmaradnak (Grodzinsky 1990)

Független bizonyítékok a szóosztályokra pszicho- and neurolingvisztikából 2:

- c) Különbségek a nyitott és zárt szóosztályokba tartozó egységek feldolgozása között (Biassou et al. 1997)
- “In contrast to the results of the normal subjects, the agrammatic Broca's aphasics demonstrate quite a different pattern of reaction time results. Whereas the normal subjects display no word class effect, the aphasics demonstrate a major effect for word class during sentence processing [...]. Thus, open class words are consistently responded to more rapidly than closed class words for these subjects.” (Swinney et al. 1980)
- d) Szóosztályok különböznek a mentális folyamatokban: PET, fMRI, and ERP (= Event Related Potential) alapján: Főnevek nagyobb negativitási hatást mutatnak mint az igék.
(Lee & Federmeier 2006)

Hagyományos szófaj-definíciók:

- prototipikus tulajdonságokra koncentráltak
→ jegyhierarchiák, puha határvonalak
- központi tulajdonságok szintaktikai információkat határoznak meg = paradigmaticus jellemzők
- a szófaji átmenetek viszont az egydimenziós ábrázolásokból következnek
- hasonlóan az inflexió és deriváció közötti átmenethez

Tegyük fel, hogy élesen elkülönülő szóosztályaink vannak:

- Ezek után: mi a szóosztály? – Olyan halmaz, amelyet a kritériumként használt tulajdonságok határoznak meg.
- Akkor mit jelent, ha egy adott elem egy bizonyos szóosztályhoz tartozik?
- Azt, hogy épp ezekkel a tulajdonságokkal rendelkezik.
- **Dehát ez körbenforog!**
- Amint egy szónak van egy olyan tulajdonsága, amely valamely szóosztállyal azonosítja őt, akkor ez a tulajdonság ezentúl automatikusan a szóosztály definiálására is szolgál →
- **A körbenforgás sosem szűnik meg.**

Az új javaslat:

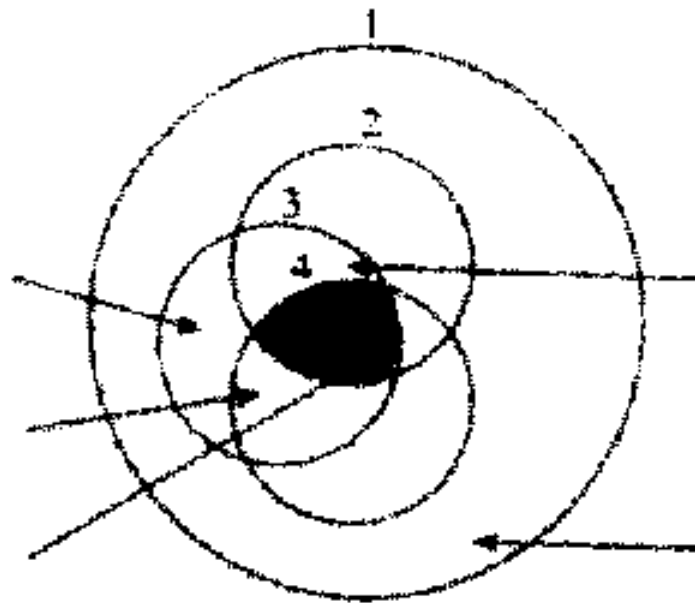
- Fordítsunk egyet a definíciókon:
- Tekintsük a szófaji kritériumokat a szóban (morfémában, lexikális elemben stb.) kódolt információknak
- Mit tartalmaz ez az információ?
- Bármit, ami releváns arra nézve, amivel együtt az elem előfordulhat
- → morfológiai (toldalékok: derivációs vagy inflexiós stb.),
- → szintaktikai (tranzitív, ragos vonzatos, mondatvonzatos stb. igék; jelzői vagy állítmányi használatú melléknevek; módosítók; megszámlálhatóság; stb.) → *edge features*
- → szemantikai (konkrét/absztrakt, hely/idő, szóképzési korlátozások stb.)

Az új javaslat (folyt.):

- Eredmény: annyi „osztály”, amennyi megkülönböztető jegy - igen, Robins és Crystal ismét
- De: már nem körbenforgó, mert a jegyek a nyelvtan egy másik szintjén relevánsak: a szintaxisban, a toldalékolásban, a pontos disztribúció (pl. kollokációk) megadásában stb.
- Mindaz, amit a „szófaj/szóosztály” alatt összefoglaltunk, nem volt más mint arra szóló **utasítások, hogy az adott elem mely más elemekkel kombinálódhat**
- A hagyományos szófajok pedig a formális disztribúciós, szintaktikai, stb. jegyek nyalábjainak, csoportjainak felelnek meg →
- Ezáltal a ”szófaj” egydimenziós kategóriáját a jegy-alapú kategóriahalmazok többdimenziós mátrixával váltjuk fel.

A jegyalapú többdimenziós megközelítéssel
 Crystal (1967) halmazmetszeteihez hasonló
 eredményekhez juthatunk:

+1
 -2 e.g.
 +3 'news'
 -4
 +1
 -2 e.g.
 +3 'information'
 +4
 central class
 +1
 +2 e.g. 'hardship'
 +3 'peroration'
 +4

1. May act as subject
 2. Inflect for number
 3. Co-occur with article
 4. Morphological
 indication
 +1
 +2 e.g. 'boy'
 +3 'girl'
 -4
 +1
 -2 e.g.
 -3 'phonetics'
 -4

Többdimenziós mátrixok a számítógépes nyelvészetben, vö. Maurice Gross (1985) igei jegymátrixát (köszönet Váradi Tamásnak), és →

MGross_LexGram 1985.pdf - Adobe Reader

File Edit View Document Tools Window Help

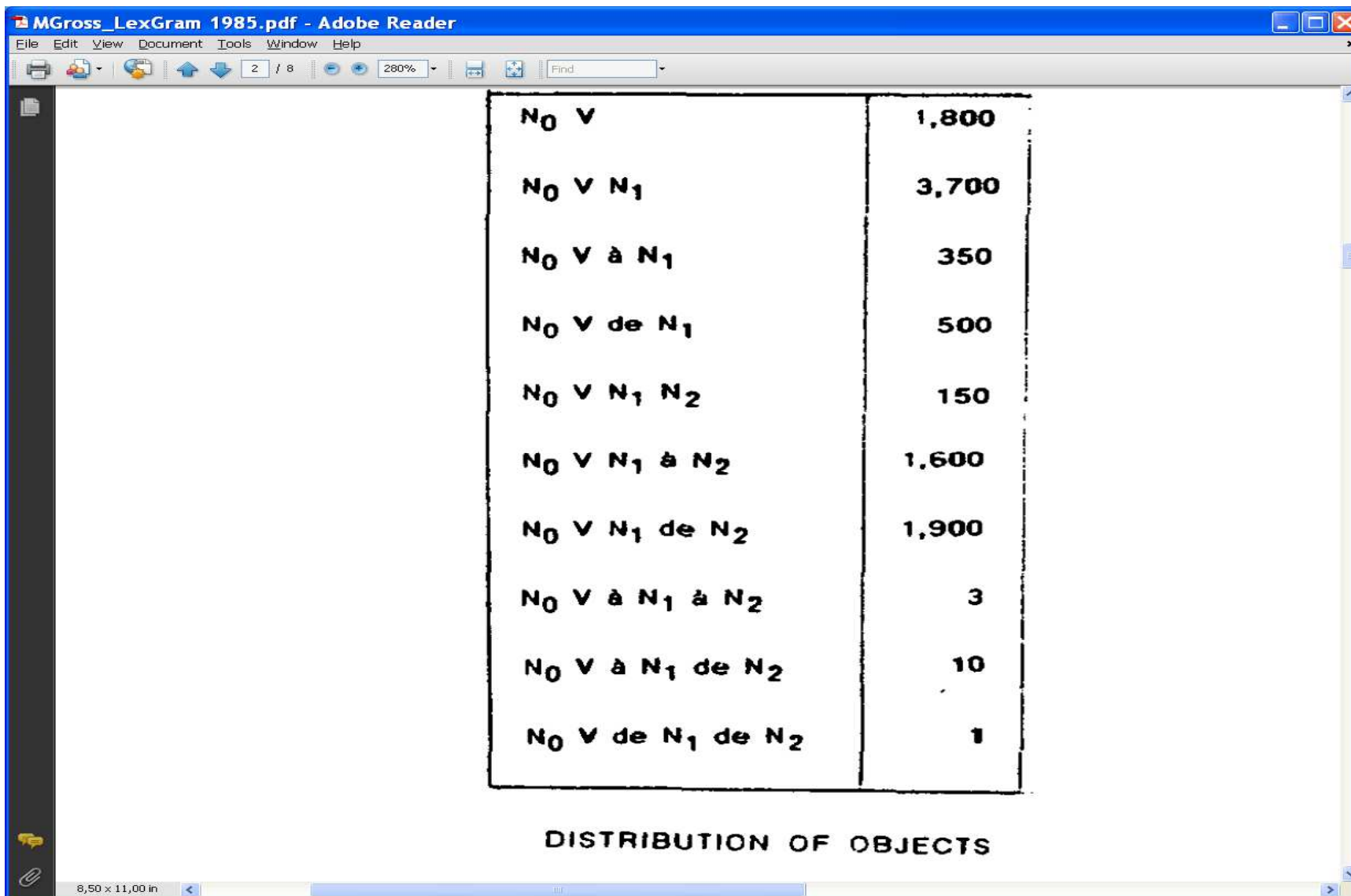
2 / 8 300% Find

	$N_0 = N$ hum	$N_0 = N$ pc	$N_0 = N$ hum	$N_0 = N$ nr	$N_0 = V$ 0	$N_0 = V$ n	$N_0 = N$ plur obl		N_0 V	N_0 est V-ant	N_0 est V pp	N_0 pc lui V	N_0 de N_0 pc		$N_1 = N$ hum	N_0 V Prép N pc de N_1	N_0 lui V Prép N_1 pc	N_0 V Prép N pc de N_0	N_0 V Prép N_0 pc	$N_1 = N$ hum	$N_1 =$ le fait que P	Ppv	$N_1 = V$ n	$N_1 = N$ plur obl	N_0 V de N_0 pc Prép N_1	N hum V sur ce point	N_0 est V-ant Prép N_1	il V N_0 0
+	-	-	-	-	-	-	-	dîner	+	-	-	-	-	de	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	+	+	-	-	-	-	-	éclater	+	-	+	-	-	es	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
+	-	+	-	-	-	-	-	écoper	+	-	-	-	-	de	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	+	-	-	-	-	-	-	s'emparer	-	-	-	-	-	de	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	-	-	-	-	-	-	-	s'emporter	+	-	+	-	-	contre	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	+	+	+	+	-	-	-	l'emporter	+	-	-	-	-	sur	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
+	-	+	+	+	-	-	-	évoluer	+	-	+	-	-	vers	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
-	+	+	-	-	-	-	-	explorer	+	-	+	+	-	es	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
+	-	-	-	-	-	-	-	se fendre	+	-	-	-	-	de	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	-	-	-	-	-	-	-	festoyer	+	-	-	-	-	de	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	-	-	-	-	-	-	-	finasser	+	-	-	-	-	avec	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
+	+	+	+	+	-	-	-	en finir	+	-	-	-	-	avec	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
+	-	-	-	-	-	-	-	fondre	-	-	-	-	-	es	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	+	+	-	-	-	-	-	fondre	-	-	-	-	-	sur	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
+	-	-	-	-	-	-	-	fuir	+	-	-	-	-	devant	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+

Intransitive Verbs (From Boons, Guillet, Leclère 1976a)

8,50 x 11,00 in

ige(al)osztályait ($N = 10k$):

The screenshot shows a PDF document titled "MGross_LexGram 1985.pdf" in Adobe Reader. The document content is a table with 10 rows, each representing a different object class. The table is enclosed in a hand-drawn black border. The first column contains the object class names, and the second column contains their respective counts. Below the table, the text "DISTRIBUTION OF OBJECTS" is centered.

$N_0 V$	1,800
$N_0 V N_1$	3,700
$N_0 V \grave{a} N_1$	350
$N_0 V \text{ de } N_1$	500
$N_0 V N_1 N_2$	150
$N_0 V N_1 \grave{a} N_2$	1,600
$N_0 V N_1 \text{ de } N_2$	1,900
$N_0 V \grave{a} N_1 \grave{a} N_2$	3
$N_0 V \grave{a} N_1 \text{ de } N_2$	10
$N_0 V \text{ de } N_1 \text{ de } N_2$	1

DISTRIBUTION OF OBJECTS

Zárt és nyitott szóosztályok:

- Csakhogy: egyes jegyek/osztályok „egyenlőbbek” másoknál
- Egyes jegyek több elemre, alosztályra is terjednek ki, mint mások
- Sőt: egyes osztályoknak lehetnek új tagjaik, másoknak nem
- → Régi gondolat: a nyitott és zárt osztályok közötti különbség
- De: nem egészen a régi módon!
- A szokásos zárt szóosztályok valójában nem is osztályok
- Ugyanis elvétele (ha egyáltalán) lehet két elemnek teljesen azonos a disztribúciója, azaz a rájuk vonatkozó jegymátrix.

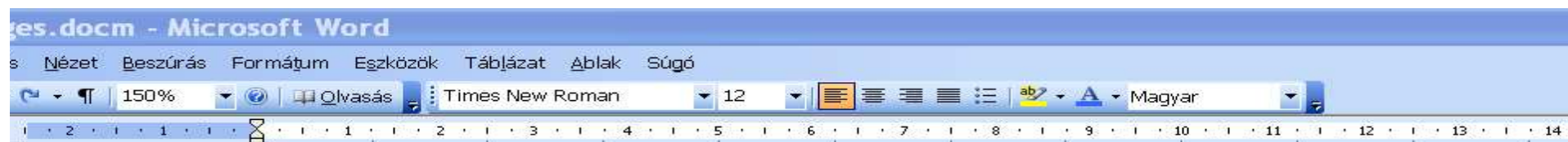
Zárt és nyitott osztályok – példák:

- Ha **Aux** = tematikus szerepadás és nonfinit alakok nélküli igealosztály → 3 Aux a magyarban:
fog/szokott & talál – de más-más „helyük” van a szintaktikai fastruktúrában, azaz eltérő disztribúciójuk van, vö. a nemlétező alakjaikat:
  - * *fogott, fogj, fogna, foghat*;
  - * *szokik, szokj, szok(ott vol)na, szokhat(ott)*;
  - * *találj, találhat* ‘véletlenül tesz/történik vmi(t)’Továbbá: Aux + *nem* eltérő viselkedése
- **Névelők**: *a/az, egy* – nyilvánvalóan eltérő disztribúciók. Meg/nem-számlálható főnevek, tulajdonnevek stb. Valójában a névelő a szerkezet fejeként ‘választ’ vonzatot
- **Névmások**: jellegzetesen nem osztály, hiszen más osztályokat helyettesít – elvben; valójában szemantikai-pragmatikai alapon különülnek el; toldalékolhatatlanságuk más okokra megy vissza.

További példák:

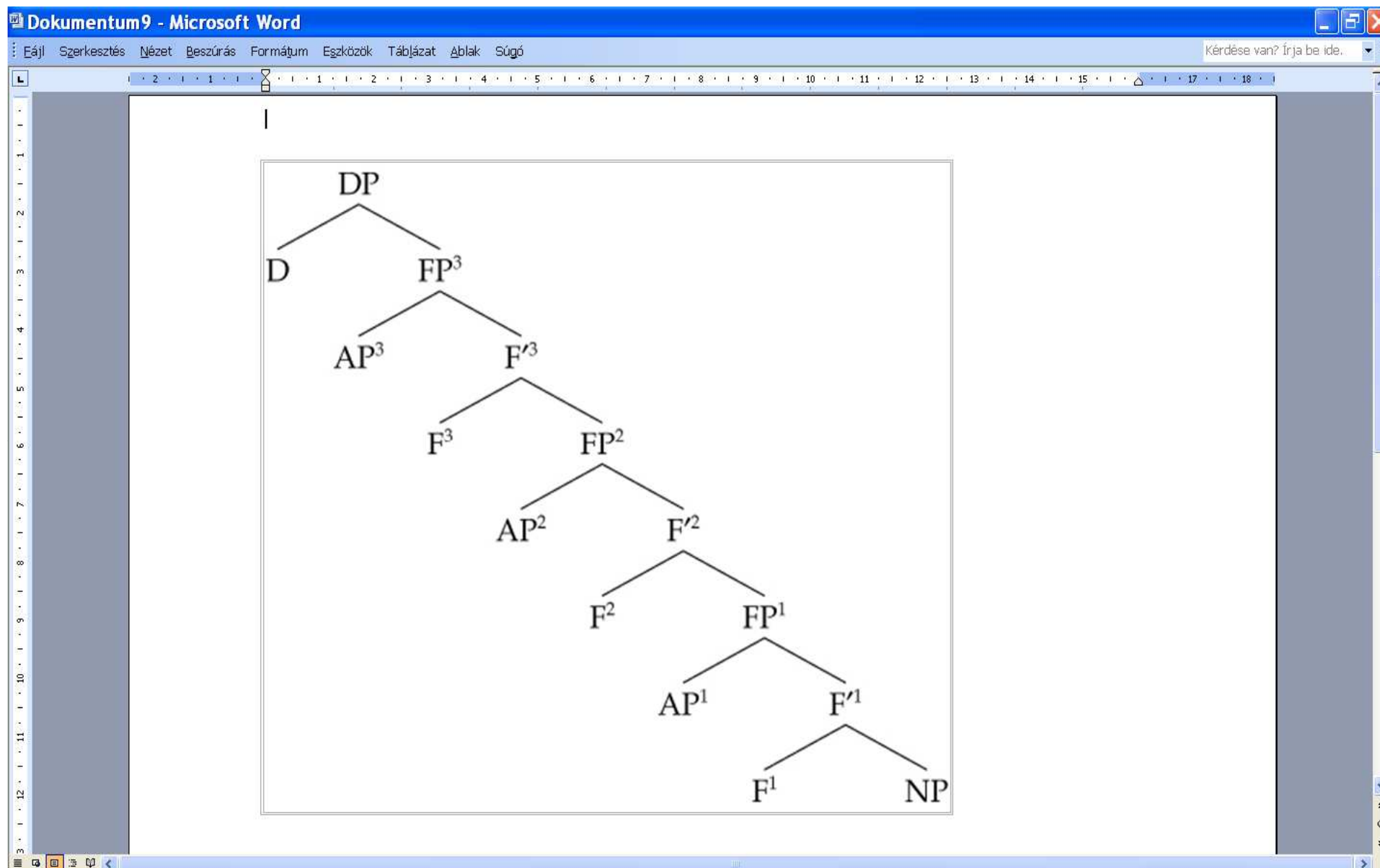
- **Névszók:** sajátos toldalékolás alapú disztribúciós osztály: azonos esetragokat képesek felvenni – de nem egyformán, vö.: névmások, pl. *benn-e*, *után-unk*, de *ab-ban*, *az után*; főnevek: *asztal-ok-kal*, de *kerek-Ø-ek-et*, stb.
- **Tulajdonnevek:** alosztályok: *(*az) Anglia – (a) Péter – *(a) Mátra – *(az) USA; Arany-t*, de: *arany-at*, stb.
- **Népnevek:** *(nagyon) francia, franciább; a franciák, három francia érkezett*; vö.: **három kerek érkezett* (előzmény nélkül!)
- **Határozók sorrendje** (É.Kiss 2009):
Szerintem valószínűleg taktikusan Jánost választják meg...
*Valószínűleg szerintem taktikusan ...
- **Melléknevek sorrendje:**
régi > nagy > sokszínű > kerek > francia (asztal)

Melléknevek sorrendje különböző nyelvekben, Cinque 1990, Valois 1991, 2005:

AN languages	<i>Evaluating</i>	<i>Size</i>	<i>Color</i>	<i>N</i>
English	beautiful	big	red	ball
German	schöner	großer	roter	Ball
Hungarian	szép	nagy	piros	labda
NA languages	<i>N</i>	<i>Color</i>	<i>Size</i>	<i>Evaluating</i>
Indonesian	bola	merah	besar	tjantik
Persian	tupe	qermeze	bozorge	qasangi
	ball	red	big	beautiful
ANA languages	<i>Evaluating</i>	<i>Size</i>	<i>N</i>	<i>Color</i>
French	joli	gros	ballon	rouge
Italian	bella	grossa	palla	rossa
	beautiful	big	ball	red

Melléknevek sorrendje szerkezeti ábrában, Cinque 1994

Zárt szóosztályok = nyelvreírási egyszerűsítés

- a) megkülönböztetések alapja: i) pragmatikai (referencia, pl. névmások *contra* főnevek); ii) nyelvhasználati (expresszív, fatikus stb., pl. partikulák: *ám, hiszen, csakhogy, ugyan*); iii) funkcionális (szerkezeti viszonyok, pl. kötőszók: *bár, de, mivel*)
- b) egyszerűsítik a szótári osztályozást: teljesen eltérő viselkedésű, de (a) szerint egybevehető szavak egy csoportba helyezése (névelők, módosítószók)
- c) kívülállók azt hihetik, a nyelvtan „szabályos”: a nyelvészek mindig kategóriákról nyilatkoznak, nem pedig különálló szavakról.

Nyitott osztályok:

- Új szavak mindig bekerülhetnek → központi, alapvető, „prototipikus” tulajdonságok valamely kombinációja mindig elérhető a jövevényszavak, betűszók, összetételek és képzések számára
- Egyes tulajdonságok általánosabbak, több elemre vonatkoznak, mint mások, pl. „alany (központi része) lehet”, „*a/az* ill. *egy* névelővel állhat”, vö. Crystal és Gross.

Toldalékok

- Nem kell aggódni a deriváció/inflexió választás miatt – ezt is tulajdonságok csoportosítása határozza meg
- Pl. „zárójeles paradoxonok” (azaz a szintaktikai és szótári folyamatok konfliktusa) a magyarban:
  - a [[[nagyon hosszú] haj]-ú] diák*
  - a [[Péter felett]-i] diák*
- Szóképzés vagy szintaxis?

Toldalékok – tulajdonságok Mártonfi 2006 szerint, 1. rész:

- 1. a toldaléknak szintaktikai funkciója van
- 2. a toldalék az alapszó szófaját nem változtathatja meg
- 3. a szóalak jelentése mindig kompozicionális, a szemantikai kapcsolat a tő és a szóalak között mindig transzparens
- 4. a toldalék nem hoz létre új lexémát
- 5. a toldalék egy többé-kevésbé zárt, véges rendszernek része, ezért a szófaj minden egyedén kötelező
- 6. a toldalék lezárja a szóalakot
- 7. a toldalék az adott szófaji kategória minden eleméhez hozzátehető
- 8. a toldalék ma is produktív
- 9. a toldalék kormányzás által jelölődik ki: például a szóalak egyeztetve van, vagy vonzatot fejez ki
- 10. a toldaléokra jellemző a szinonimía, az alakkiegészülés

Toldalékok – tulajdonságok Mártonfi 2006 szerint, 2. rész:

- *11. a szóalak nem alakítható szintagmává*
- 12. a toldalék nem játszik szerepet a szó bővítési lehetőségeinek, vonzatának meghatározásában
- 13. a toldalék nem játszik szerepet a szóalak szófajának meghatározásában
- *14. a szóalak a szintaktikai jólformáltság megsértése nélkül nem helyettesíthető azonos tövű, egyszerűbb szóalakkal*
- 15. a toldalék egy szóalakban nem ismétlődhet
- 16. a toldalék a későbbi szófajváltást megtiltja
- 17. a toldalék csupán egy szóosztály töveihez járulhat
- 18. a toldalék szintaktikai szerkezetéhez járulhat
- *19. a toldalék egyszerre több kategóriát jelöl*
- 20. a toldalék szó eleji helyzetben is szerepelhet
- 21. a toldalék nem okoz töváltakozást
- *22. a toldaléknak nincs modális funkciója*

Toldalékok jegymátrixban – Mártonfi 2006:

MártonfiA_PhDdissz.pdf - Adobe Reader

File Edit View Document Tools Window Help

93 / 185 126%

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
<i>-(V)nként</i>	+	+	-	+	0	-	0	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	+
<i>-int</i>	-	0	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+
<i>-ért</i>	+	+	0	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+
<i>-Aszt</i>	+	-	0	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>-u</i>	-	+	+	-	-	-	-	0	-	+	-	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+
<i>-(j)Ú</i>	+	-	+	0	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	+	-	+	+	-	-	-	+
<i>-(An)tyÚ/-AttyÚ</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>-(V(d))z[ik]</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>-Ó(d)z[ik]</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+
<i>-(A)dOz[ik]</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+
<i>-hOz</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+
<i>-(A)kOz/-kÓz[ik]</i>	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>-íroz</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	0	+	-	0	-	-	-	-	+

Előnyök:

- A szóosztályok és a hozzájuk tartozó elemek száma és jellege a továbbiakban nem okoz problémát,
- a prototipikus – periferiális megkülönböztetés lényegtelenné válik,
- az átmenetek, elmosódó kategóriahatárok érdektelenek,
- ÉS: nincs körbenforgás a definíciókban;

Hátrányok:

- A megszokott szófaji hivatkozási keret csupán kényelmes címkézési rendszerre válik - főleg népszerű (pl. oktatási, szótár- és nyelvtanírási) célokra, minden elméleti háttér nélkül.

Összegzés 1:

- Szabaduljunk meg a szófaji „rövidlátástól”:
- Morfológiai és szintaktikai szemüveggel nézve **nincsenek szófajok, csupán tulajdonságok**
- ugyanúgy, ahogy fonémák sincsenek, csak disztinktív jegyek (Siptár 2006, vö.: atomok!)
- A szófajok **nem** univerzálék, bár a jegyek (és kombinációik) azok lehetnek
- A szófajok problémakörét a megfelelő kontextusba helyezi:
- A szófaji információt a morfológiában, a szintaxisban és a szemantikában hasznosítja.

Összegzés 2:

- A szintaktikai és a (produktív) morfológiai folyamatok, szabályok stb. nem szavakon vagy morfémákon működnek, hanem jegyeken;
- A szintaxis akár a ‘teljes lexikai elem behelyezésének’ az elvén alapul és a mondszerkezetet a Lexikonból ‘vetíti ki’ (mint a klasszikus P&P modellben) –
- akár a ‘késői behelyezés’ modelljén, amelyben a lexikai elemek nem játszanak szerepet a tulajdonképpeni szintaxisban (a „szétosztott morfológia”, azaz az Minimalista program szerint),
- A végkövetkeztetés ugyanaz:
- **A szófaj nem valóságos nyelvi kategória.**

Köszönöm a figyelmet

Válogatott hivatkozások:

- Aarts, Bas, and Liliane Haegeman. 2006. English word-classes and phrases. In: B. Aarts and A. McMahon (eds.), *The Handbook of English Linguistics*, Blackwell, Malden, 117-145.
- Jan Anward. 2000. „A dynamic model of part-of-speech differentiation,” in Vogel, P.M. Comrie, B. (eds.), *Approaches to the Typology of Word Classes*, de Gruyter, Berlin, 3-45
- Biassou, Nadia, et. al. 1997. Dual processing of open and closed class words. *Brain and Language* 57, 360-373.
- Chomsky, Noam. 2005. Three factors in language design. *Linguistic Inquiry* 36, 1-22.
- Crsytal, David. 1967. English word classes. *Lingua* 17, 24-56.
- Evans, Vyvyan, and Melanie Green. 2006. *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh U Press, Edinburgh.
- É. Kiss K (ed.): *Adverbs and Adverbial Adjuncts at the Interfaces*, Mouton de Gruyter, Berlin, 2009.
- Fromkin, Victoria A. 1971. The non-anomalous nature of anomalous utterances. *Language* 47, 27-52.
- Grodzinsky, Y. 1990. *Theoretical perspectives of language deficits*. MIT Press, Cambridge.
- Lancelot, Claude, & Antoine Arnauld. 1660/1967. *Grammaire générale et raisonnée*. The Scholar Press, Menston (facsimile edition).
- Lee , Chia-lin, Kara D. Federmeier. 2006. To mind the mind: An event-related potential study of word class and semantic ambiguity. *Brain Research* 1081, 191-202.
- Mártonfi, Attila. 2006. A magyar toldalékmorfémák rendszere. PhD dissz., ELTE, Budapest.
- Robins, R.H. 1964. *Introduction to Linguistics*. Longman, London.
- Sasse, Hans-Jürgen. 2001. “Scales between nouniness and verbiness,” in Martin Haspelmath, Ekkehard König, Wulf Oesterreicher, Wolfgang Raible (eds.), *Language Typology and Language Universals*, Walter de Gruyter, Berlin, pp. 495–509
- Siptár, P. 2006. A fonéma tündöklése és... *Magyar Nyelv* 102, 407-420.
- Swinney, D.A., E.B. Zurif, A. Cutler. 1980. Effects of Sentential Stress and Word Class upon Comprehension in Broca's Aphasics, *Brain and language* 10, 132-144.
- Wälchli, Bernhard. 2008. Parts of speech (general perspective). Uralic Typology Database Project Conference, Vienna, September 26-27, 2008